

Valerie, niet alle dromen zijn bedrog

Inhoud

1. De Fluistercampagne.....	5
2. Beginnende Liefde is zoet, het einde is bitter	22
3. De Zondagsschoolmeester	41
4. De Octopus in Kiev	101
5. De Pijler en de Plompert	148
6. De Vlinder	167
7. Broederstrijd kent geen winnaars.....	183
8. Valerie	210
9. Het Spiegeltje van Lycurgus	249
10. Remmers in Vaste Dienst.....	273

Voorwoord

Mensen vragen mij vaak of deze verhalen ook waargebeurd zijn. Daar kan ik kort over zijn. De meeste gebeurtenissen vonden daadwerkelijk plaats. Andere hadden plaats kunnen vinden. En weer andere gebeuren elke dag, zonder dat iemand ze nog opmerkt.

Wat is er leuker om mensen in het wild te observeren? Ik laat het graag aan de lezer over om te bepalen waar de werkelijkheid ophoudt en de verbeelding begint. Vrijheid, vooral ook in denken is van onschatbare waarde, ook al blijkt het achteraf een illusie te zijn geweest.

Zeg eens eerlijk hoe vrij bent u in het web van sociaalmaatschappelijke verplichtingen en natuurlijke driften? Bent u de hoofdrolspeler in uw eigen leven of slechts een figurant? Oud-burgemeester van Parramatta (Australië) John Haines, een Vietnamveteraan, zei in 1993 tegen mij dat de mens gedreven wordt door drie dingen: angst, hebzucht en angst.

De angst uit je kooitje te ontsnappen trekt voor veel mensen een zware wissel op een avontuurlijk leven. Het vastklampen aan schijnzekerheden, illusies en wensdenken maakt je niet vrij. Anderen vertonen zelfdestructief gedrag in de vorm van allerlei verslavingen.

Zijn deze verslavingen niet zijn allemaal facetten van hetzelfde kristal, existentiële leegte en verzachting van pijn en verdriet? Het leven is een film met ups-and-downs. Zorg dat het een verdomd goede film wordt! Ik werp de sombere gedachte van veel filosofen verre van mij dat het leven één grote lijdensweg is.

Dat lijkt mij aperte onzin. Misschien is de zin van het leven de reis zelf. De bestemming doet er minder toe. Durf te leven. Tegenslagen en verdriet vormen mede je persoonlijkheid en stimuleren je zelfredzaamheid en incasseringsvermogen. Je kan warmte alleen waarderen als je kou kent.

Alle goede zaken in het leven hebben hun antoniemen. Zonder deze tegenstellingen ervaar je niets, ook geen rechtvaardigheid. Mijn naam is Dik Momus, observant, onderzoeker, biograaf, commentator en rapporteur in dienst van de Malebolge. Mijn opdrachten lopen sterk uiteen, maar in de kern komt het steeds op hetzelfde neer, hoe zat het nou echt en waarom handelden mensen zoals ze handelden.

Voor mij zijn streven naar waarheidsvinding, eerlijkheid en rechtvaardigheid de belangrijkste deugden en toets-criteria. Dat betekent niet dat ik de wijsheid in pacht heb, maar wel dat ik mijn conclusies probeer te onderbouwen met logische en plausibele argumenten.

Dat lijkt in onze huidige tijd, zeker in politieke arena's, een hoge uitzondering te zijn geworden.

1. De Fluistercampagne

Opdracht Dik Momus: zoek deze casus tot op de bodem uit en laat je licht erover schijnen. Is er sprake van volledige onschuld van Paarelketting of van gedeelde schuld. Riep zij het onheil over zich af en bestaat Karma? Zijn personen die het meest over integriteit spreken zelf niet vaakst het minst integer? Ik laat het oordeel over aan de lezer.

Mijn naam is Dik Momus. Ik ben verslaglegger bij de Vijfde Kloof van de Maleboge. Dat klinkt ernstiger dan het is, al moet ik toegeven dat wij een drukke afdeling zijn. In de Eerste Kloof behandelt men tirannen, in de Tweede bankiers, in de Derde valse profeten en in de Vierde mensen die in praatprogramma's "met alle respect" zeggen vlak voordat zij iemand vernietigen.

De Vijfde Kloof is gereserveerd voor hen die anderen ten val brengen onder het uitspreken van verheven woorden. Wij krijgen veel gemeentepolitiek. Mijn chef, een bleke man met een gezicht alsof hij bij zijn geboorte al bezwaar had gemaakt tegen de omstandigheden, legde op een ochtend een dun dossier op mijn bureau. "Jenevercity," zei hij.

Ik keek naar de omslag. "Alweer een gemeente?" "Een bijzondere." "Dat zeggen ze allemaal." "Deze fluistert." Ik zuchtte. "Alle gemeenten fluisteren." "Deze heeft er beleid van gemaakt." Dat wekte mijn belangstelling. "Waar gaat het over?" "Een burgemeester. Paarelketting." "Schuldig?" "Niet genoeg." "Onschuldig?" "Ook niet genoeg."

"Dus menselijk?" "Precies. Daarom sturen we jou." Ik opende het dossier. Er zat nauwelijks papier in. Alleen een lijst met namen: Paarelketting, Stampertje, Blauwe, Rookgordijn, Lange Jaap, Steekel, Teek, Hugo Vlot.

“Wat moet ik doen?” Observeren.” “Mag ik ingrijpen?” Mijn chef keek mij aan alsof ik had voorgesteld de zwaartekracht tijdelijk op te heffen. “Wij grijpen nooit in. Wij noteren. De mens heeft vrije wil.” “Gelooft u dat nog steeds?” “Nee. Maar het staat mooi in onze brochure.” Zo kwam ik in Jenevercity terecht. Elke stad heeft haar eigen geluid.

In sommige steden hoort men de zee. In andere steden trams, marktkooplui, kinderen, honden of kerkklokken. In Jenevercity hoorde men vooral gefluister. Het begon achter vitrages, boven kopjes koffie, in gangen van het stadhuis, bij de bakker, in wachtkamers, op verjaardagen en, wanneer het werkelijk ernstig werd, op het lokale internetforum van Teek.

Teek was oud-journalist, wat in Jenevercity betekende dat hij nog altijd schreef, maar dat niemand hem nog betaalde. Dat maakte zijn pen niet minder scherp, wel zuurder. Hij had wenkbrauwen die op zichzelf al een oppositiefractie konden vormen en keek altijd alsof hij zojuist een misdaad had ontdekt, zelfs wanneer iemand alleen een krentenbol bestelde.

Zijn trouwe informante was Steekel. Zij was eveneens oud-journaliste, oud-vertrouweling, oud-assistente, oud-vriendin, oud-slachtoffer en oud-alles eigenlijk, behalve oud in rancune. Daarin was zij jong, lenig en onvermoeibaar. Overdag liep zij door de stad met een boodschappentas.

's Nachts, zo beweerden kwade tongen, vloog zij laag over de daken van de Broersvest op zoek naar nieuwe feiten. Alleen noemde men in Jenevercity een vermoeden al gauw een feit, en een feit al gauw een bewijs, vooral wanneer het tegen iemand gebruikt kon worden.

Ik nam mijn intrek in een hotel aan de kade. De waard schonk mij een glas jenever in en keek om zich heen alsof de lampen konden meeluisteren. “U bent zeker voor haar gekomen?” “Voor wie?” Hij boog zich naar mij toe. “De burgemeester.” “Welke burgemeester?”

Hij verbleekte. “Zachtjes.” Dat was mijn eerste les in Jenevercity: hoe minder men wist, hoe zachter men sprak. De volgende ochtend arriveerde Paarelketting. Zij stapte uit een zwarte auto, keek naar het oude stadhuis en dacht: hier moet orde komen.

Dat was haar eerste fout. In Jenevercity kon men veel verdragen: achterstallig onderhoud, dorre plantsoenen, lekkende daken, onbegrijpelijke beleidsnota’s, wethouders die drie kwartier spraken zonder één gedachte te formuleren. Maar orde? Dat ging te ver.

Paarelketting was energiek, scherp, ambitieus en rechtstreeks. Zij sprak zinnen uit met een punt erachter. Dat werd haar niet vergeven. In Jenevercity diende een bestuurder zinnen uit te spreken met een komma, drie voorbehouden, twee excuses en een verwijzing naar nader overleg.

Tijdens haar eerste vergadering zei zij: “Dit gaan we zo doen.” Er viel een stilte alsof zij een staatsgreep had aangekondigd. Wethouder Blauwe keek naar zijn papieren. Fractievoorzitter Stampertje trok aan zijn gebreide trui. Griffier Rookgordijn glimlachte. Niemand wist waarom.

Dat was juist het verontrustende. Rookgordijn had een gezicht dat nooit precies zei wat hij dacht en ogen die altijd bezig leken een uitgang te zoeken. Hij beheerste de kunst van het aanwezig zijn zonder verantwoordelijkheid te dragen. Wanneer iets goed ging, had hij het altijd voorbereid.

Wanneer iets misging, bleek hij toevallig niet aanwezig te zijn geweest. “Voorzitter,” zei Stampertje langzaam, “ik wil toch even opmerken dat wij in deze stad gewend zijn aan een zorgvuldig proces.” “Een zorgvuldig proces?” vroeg Paarelketting. “Zeker.” “Maar er is al twaalf jaar niets gebeurd.”

“Juist daarom,” zei Stampertje, “moeten we nu niets overhaasten.” Dat vond de raad een buitengewoon wijs antwoord. Paarelketting begreep nog niet dat stilstand in Jenevercity geen gebrek aan beleid was, maar een cultuurhistorisch bezit.

De eerste maanden werkte zij als een witte tornado. Dossiers verdwenen van stapels. Besluiten werden genomen. Ambtenaren die jarenlang veilig hadden geschild achter formuleringen als “in beginsel”, “nader te bezien” en “binnen de geldende kaders” begonnen onrustig te slapen. Op straat merkte men ook iets.

Een ondernemer kreeg eindelijk antwoord. Een plantsoen werd opgeknapt. Een bouwval werd aangepakt. De stad kreeg zelfs, tot ontzetting van sommigen, een klein beetje glans. “Ze doet te veel,” zei Stampertje. “Ze doet het te snel,” zei Blauwe. “Ze doet het zonder voldoende draagvlak,” zei Houtwurm.

“Ze doet het,” zei Rookgordijn. Daarmee was de zaak ernstig. Want iemand die werkelijk iets doet, maakt vijanden onder hen die jarenlang niets deden en daarin een zekere waardigheid hadden ontwikkeld. De topambtenaren van Jenevercity waren een bijzondere soort.

Zij droegen donkere pakken, lazen elkaars nota's niet, maar prezen de kwaliteit ervan uit collegiale zelfbescherming. Zij waren meesters in het schrijven van teksten waarin niets stond. Hun grootste talent was het formuleren van conclusies waar iedereen het mee eens kon zijn omdat niemand begreep wat er precies bedoeld werd.

Zij spraken vaak over integriteit. Dat deden zij vooral in zalen met koffie, koekjes en presentatieschermen. "Integriteit," zei gemeentesecretaris Redelijk tijdens een studiedag, "is het fundament van vertrouwen." Iedereen knikte. Dat deed men altijd bij fundamenten.

Hoofd P&O Hugo Vlot stond daarna op. Hij had het opgewekte gezicht van iemand die reorganisaties "ontwikkelkansen" noemde. "Wij streven," zei hij, "naar een warme organisatiecultuur waarin iedere medewerker zich veilig voelt om zijn gevoelens te delen."

"Hoeveel medewerkers zijn er vorige maand boventallig verklaard?" vroeg iemand achterin. "Drieënveertig," zei Hugo Vlot. "Voelden zij zich veilig?" "Dat is een proces." "Welk proces?" "Een zorgvuldig proces." Daarmee was de vraag beantwoord.

Hugo Vlot sprak uitsluitend in woorden die geen bloed achterlieten. Ontslag heette mobiliteit. Angst heette beleving. Rancune heette signaal. Onkunde heette ontwikkelpunt. Lafheid heette bestuurlijke sensitiviteit. Wanneer hij iemand de deur wees, deed hij dat met zoveel empathie dat de betrokkene zich bijna schuldig voelde dat hij verdriet had. Paarelketting doorzag dat soort taal te snel.

“Zeg gewoon wat u bedoelt,” zei zij eens tegen Hugo Vlot. Hij keek haar aan alsof zij hem had gevraagd naakt door de kantine te lopen. “Maar mevrouw de burgemeester,” zei hij, “wij moeten de menselijke maat bewaken.” “Welke mens?” “De medewerker.” “Welke medewerker?” “De medewerker in algemene zin.” “Die bestaat niet.”

Hugo Vlot noteerde later in zijn dagboek: burgemeester toont beperkt gevoel voor organisatiepsychologische nuance. De fluistercampagne begon niet met een leugen. Dat doen goede fluistercampagnes nooit. Zij begon met een vraag. “Heeft u ook gemerkt dat Paarelketting nogal dominant is?” Dat was nog geen beschuldiging.

Alleen een vraag. Daarna volgde een tweede vraag. “Vindt u haar stijl eigenlijk wel verbindend?” Vervolgens een derde. “Is het normaal dat een burgemeester zoveel dossiers leest?” Binnen drie weken was er sprake van een bestuursstijl. Binnen zes weken van een probleem.

Binnen drie maanden van een cultuur. En tegen de tijd dat het woord angstcultuur viel, wist niemand meer wie het had uitgesproken, maar iedereen wist zeker dat hij het al jaren had gevoeld. Steekel speelde hierin een hoofdrol. Zij had het wonderlijke talent om in iedere gebeurtenis een patroon te zien.

Wanneer Paarelketting een ambtenaar niet groette, was dat intimidatie. Wanneer zij hem wel groette, was dat manipulatie. Wanneer zij zweeg, was zij ijzig. Wanneer zij sprak, was zij dominant. Wanneer zij lachte, was zij hautain. Wanneer zij niet lachte, was zij kil. “Het klopt allemaal,” zei Steekel tegen Teek. “Wat klopt er precies?” vroeg Teek. “Alles.” Dat was voldoende.

Teek schreef die avond een stuk op zijn forum onder de titel: Vragen rond bestuurscultuur nemen toe. Welke vragen toenamen, en bij wie, werd niet vermeld. Dat verhoogde de geloofwaardigheid. De volgende dag sprak de bakker erover. De slager wist er meer van.

De bloemist wist zeker dat Paarelketting bloemen zonder geur bestelde. Een gepensioneerd onderwijzer beweerde dat zij thuis een hond had die alleen Frans verstond. “Waarom Frans?” vroeg iemand. “Omdat dat elitair is,” zei de onderwijzer. Niemand vond dat een zwak argument.

Sinds de fluistercampagne op stoom was gekomen, steeg het cafeïnegebruik onder de dames van de Broersvest tot zorgwekkende hoogten. De koffieochtenden kregen een wetenschappelijk karakter. Iedere buurvrouw beschikte inmiddels over minstens drie anonieme bronnen, twee betrouwbare vermoedens en één schoonzus die “heel dicht bij het vuur” zat, al werkte zij slechts twee middagen per week in de bibliotheek.

De dames spraken niet meer, zij onderzochten. “Heb je gehoord dat ze gisteren boos keek?” “Op wie?” “Dat is nog onduidelijk.” “Dan is het ernstiger dan ik dacht.” “Precies.” De plaatselijke huisarts schreef meer slaappillen voor dan antibiotica en de apotheker begon zich af te vragen waarom volwassen mensen zo zichtbaar konden opbloeien van andermans ellende.

Hun echtgenoten hadden eerder geprotesteerd tegen het dagelijkse geroddel. Na enkele weken deden zij dat niet meer. De dames kwamen namelijk iedere avond opvallend energiek thuis. Volgens de huisarts was daar geen medische verklaring voor. Volgens de pastoor evenmin.

Alleen de kapper meende dat kwaadsprekerij een onderschat afrodisiacum was. Niemand durfde hem tegen te spreken. In de raad groeide intussen de ernst. Stampertje rook zijn moment. Hij was een man die nooit haast maakte, behalve wanneer iemand anders viel. Dan kon hij opmerkelijk snel lopen.

Tijdens een raadsvergadering trok hij zijn trui recht, zette een gezicht op dat hij speciaal bewaarde voor morele kwesties en sprak: “Voorzitter, laat er geen misverstand over bestaan. Wij doen hier geen enkele beschuldiging. Integendeel.

Juist daarom moeten wij alles tot op de bodem laten uitzoeken.” “Maar wat dan?” vroeg Paarelketting. “Dat,” zei Stampertje, “moet juist worden onderzocht.” De raad knikte. Het was een briljante redenering. Men wist niet wat er was gebeurd, en juist daarom was een onderzoek noodzakelijk om te ontdekken waarom men het gevoel had dat er misschien iets gebeurd zou kunnen zijn.

Rookgordijn schoof een map naar voren. “Er zijn bureaus,” zei hij, “die hierin gespecialiseerd zijn.” “Welke bureaus?” vroeg Paarelketting. Rookgordijn kuchte. “Er is eigenlijk maar één bureau dat voldoende onafhankelijk is.” “En dat is?” “U vraagt en wij draaien.”

Iemand had Paarelketting moeten waarschuwen. Maar zij was moe. Wie moe is, gelooft soms dat redelijkheid genoeg is om onredelijkheid te ontmaskeren. Drie dagen later arriveerde Lange Jaap. Hij was lang, smal en droeg een aktetas alsof daarin het Laatste Oordeel zat.

Hij sprak zacht, keek ernstig en maakte aantekeningen wanneer iemand hoestte. “Wij onderzoeken niets liever dan de waarheid,” zei hij bij zijn binnenkomst.

“Dat stelt gerust,” zei Paarelketting. “Dat is niet altijd de bedoeling,” zei Lange Jaap. Zijn methode was eenvoudig. Hij luisterde naar iedereen die iets over Paarelketting te zeggen had, vooral wanneer diegene haar niet mocht. Anonieme getuigen vond hij betrouwbaar omdat zij anoniem waren. Mensen die hun naam durfden te noemen, vond hij opvallend zelfverzekerd.

Ontlastende verklaringen vond hij interessant, maar niet doorslaggevend. Belastende verklaringen vond hij eveneens interessant, maar dan anders. Steekel kwam twee keer langs. De eerste keer met geruchten. De tweede keer met dezelfde geruchten, maar luider.

Lange Jaap noteerde zorgvuldig: “Consistent beeld.” Teek leverde afdrukken van zijn eigen forum. “Dit leeft in de stad,” zei hij. “Wie schrijft dit allemaal?” vroeg Lange Jaap. “De stad,” zei Teek. Lange Jaap knikte. Een stad als getuige, dat maakte indruk.

Ondertussen veranderde het stadhuis in een bijenkorf zonder honing. Overal werd gefluisterd. Mensen die elkaar jaren niet hadden aangekeken, bogen zich nu vertrouwelijk naar elkaar toe. “Ben jij al gehoord?” “Nee, jij?” “Ja.” “Wat heb je gezegd?” “Dat ik niets durf te zeggen.” “Dapper.” “Vond Lange Jaap ook.”

Een medewerker die nooit bang was geweest, begon zich af te vragen of hij dat misschien had verdrongen. Een ander herinnerde zich plotseling dat Paarelketting drie jaar eerder “goedemorgen” had gezegd op een toon die achteraf bezien te krachtig was geweest.

Zelfs de planten op de bestuurs-vleugel hingen er nerveus bij. Hugo Vlot organiseerde onmiddellijk een bijeenkomst over sociale veiligheid. “Wij moeten gevoelens serieus nemen,” zei hij. “Ook als ze niet kloppen?” vroeg Paarelkettering. “Gevoelens kloppen altijd.”

“Dan hoeven we niets meer te onderzoeken.” “Dat is te kort door de bocht.” “En als iemand voelt dat u onbekwaam bent?” Hugo Vlot glimlachte pijnlijk. “Dan moeten we kijken naar de context van die beleving.” “Precies,” zei Paarelkettering. Dat werd later uitgelegd als een intimiderende interventie.

De topambtenaren waren intussen druk bezig met hun favoriete bezigheid: zich indekken. Er verschenen memo’s. Niet over wat waar was. Maar over wie waarvoor verantwoordelijk kon worden gehouden als later zou blijken dat iemand ergens iets had moeten doen wat hij niet had gedaan omdat een ander dat in beginsel had kunnen voorbereiden.

Redelijk, de gemeentesecretaris, formuleerde een notitie met als titel: Verantwoordelijkheid in relatie tot procesmatige beeldvorming binnen bestuurlijke dynamiek. Niemand las haar. Iedereen prees haar. “Een uitstekende notitie,” zei Rookgordijn. “Zeer evenwichtig,” zei Hugo Vlot. “Wat staat erin?” vroeg Paarelkettering.

Er viel een stilte. “Het gaat vooral om de richting,” zei Redelijk. “Welke richting?” “Vooruit.” “Waarheen?” “Dat moeten we gezamenlijk verkennen.” Dikwijls heb ik mij afgevraagd of de hel werkelijk vuur nodig heeft. Misschien volstaat een vergaderzaal met systeemplafond, lauwe koffie en mensen die “gezamenlijk verkennen” zeggen.

Paarelketting werd intussen steeds ongeduldiger. “Dit is krankzinnig,” zei zij tegen Rookgordijn. “Dat is uw beleving,” zei Rookgordijn. “Mijn beleving? U weet toch zelf dat dit op roddels is gebaseerd?” “Roddels kunnen signalen zijn.” “En signalen kunnen roddels zijn.”

“Dat onderscheid,” zei Rookgordijn, “is nu juist onderwerp van onderzoek.” Daar viel niets tegen in te brengen, omdat er niets in zat. De kracht van bestuurlijke taal is dat zij een leegte kan aankleden tot zij op een gedachte lijkt. Toen het rapport verscheen, was de stad al klaar met lezen voordat iemand het had opengeslagen.

De conclusie was namelijk vooraf bekend. Dat is het voordeel van een goed voorbereid onderzoek. Lange Jaap presenteerde zijn bevindingen in de raadzaal. Hij sprak over patronen, signalen, bestuursstijl, ervaren druk, contextuele spanningen en een breed gedragen gevoel van onveiligheid. “Hoe breed gedragen?” vroeg iemand. “Breed genoeg,” zei Lange Jaap.

“Door hoeveel mensen?” “Dat is vertrouwelijk.” “Maar is het waar?” Lange Jaap keek alsof hem een ongepaste vraag was gesteld. “Waarheid,” zei hij, “is in dit soort processen een gelaagd begrip.” Stampertje sloot even de ogen. Hij genoot. Blauwe keek ernstig.

Houtwurm schreef iets op dat hij later zelf niet meer kon lezen. Rookgordijn zat roerloos, als een man die allang wist waar de deuren waren. Paarelketting luisterde en voelde iets in haar borst samentrekken. Niet omdat zij zichzelf geheel onschuldig achtte. Dat was zij niet. Zij was scherp geweest. Soms te scherp.

Zij had mensen gekwetst zonder dat altijd te merken. Zij had gedacht dat goede bedoelingen haar vrijstelden van tact. Zij had vijanden gemaakt en hen vervolgens onderschat. Maar wat hier gebeurde, was iets anders. Hier werden zwakheden omgesmolten tot misdaden.

Hier werd stijl verheven tot zonde. Hier werd ergernis vermomd als moraal. En het ergste was: de vermomming zat goed. “Mag ik reageren?” vroeg zij. “Natuurlijk,” zei Stampertje. “Wij hechten zeer aan hoor en wederhoor.” “Dan wil ik zeggen dat dit rapport eenzijdig is.” Lange Jaap noteerde iets.

“Wat schrijft u nu op?” vroeg Paarelketting. “Dat u de bevindingen niet herkent.” “Maar dat klopt toch?” “Zeker,” zei Lange Jaap. “Het bevestigt het beeld.” “Welk beeld?” “Dat u moeite heeft met kritiek.” Op dat moment begreep Paarelketting dat zij niet in een vergadering zat, maar in een spiegelpaleis waarin elke beweging tegen haar werd gebruikt.

Als zij zweeg, was zij kil. Als zij sprak, was zij dominant. Als zij zich verdedigde, ontkende zij. Als zij toegaf, bekende zij. Er zijn processen waarin men alleen kan verliezen omdat het verlies de enige toegestane uitkomst is. De volgende ochtend stond de stad in brand. Niet letterlijk.

Daarvoor was Jenevercity te vochtig. Maar moreel brandde zij hevig. Op het forum van Teek verschenen honderden berichten. “Eindelijk gerechtigheid!” “Wij wisten het al jaren!” “Mijn buurvrouw voelde dit ook!” “Een kennis van mijn zwager heeft ooit iets gehoord!”

“Waar rook is, is vuur!” Dat laatste schreef iemand die zelf al maanden rook maakte. De landelijke media kwamen. Dat vonden de inwoners verschrikkelijk. En heerlijk. Men sprak schande van de beschadiging van het stadsimago en gaf vervolgens drie interviews per persoon.

Steekel liep over de markt als een veldheer na een gewonnen slag. “Het volk heeft gesproken,” zei zij. “Welk volk?” vroeg ik. “Het volk dat gelijk heeft.” “Is dat altijd hetzelfde volk?” Zij keek mij wantrouwend aan. “U stelt gevaarlijke vragen.” “Alle vragen zijn gevaarlijk voor wie het antwoord al bezit.”

“U bent zeker van haar kant?” “Mijn beste mevrouw,” zei ik, “ik ben zelfs nauwelijks van mijn eigen kant.” Dat vond zij geen geruststelling. Paarelketting trad af voordat de inkt van het rapport goed droog was. Dat leek verstandig. Het was desastreus.

Want wie vertrekt, bevestigt in de ogen van het publiek dat er iets te bevestigen valt. “Zie je wel,” zei de bakker. “Zie je wel,” zei de slager. “Zie je wel,” zei de bloemist. Niemand zei wat men precies zag. Dat was ook niet nodig. De woorden “zie je wel” behoren tot de machtigste wapens van de menselijke beschaving.

Ze bewijzen niets, maar sluiten alles af. In de dagen daarna liepen de hoofdrolspelers rond met de ernstige gezichten van mensen die een ramp hadden veroorzaakt en zich nu zorgen maakten over de slachtoffers. Stampertje verklaarde dat niemand dit had gewild.

Blauwe zei dat het een verdrietige dag was. Houtwurm vroeg om reflectie. Rookgordijn stelde voor om lering te trekken. Hugo Vlot kondigde een cultuurtraject aan. Lange Jaap stuurde een factuur. De stad haalde opgelucht adem.

Niet omdat er recht was gedaan, maar omdat het verhaal een einde had gekregen dat men begreep. Een val. Een schuldige. Een rapport. Een nieuwe burgemeester. Meer heeft de gemiddelde gemeenschap niet nodig om verder te kunnen met oude gewoonten. En toch bleef er iets hangen.

Een geur. Een nasmaak. Zelfs in Jenevercity, waar men veel gewend was, begonnen sommigen zich af te vragen of men niet iets te gretig had meegedaan. De waard van mijn hotel zei op een avond: “Ze was misschien niet makkelijk.” “Nee,” zei ik. “Maar dat is nog geen misdaad.” “Nee.”

“En wij waren misschien ook niet makkelijk.” Ik keek hem aan. Hij schrok van zijn eigen eerlijkheid en schonk snel twee jenevers in “Vergeet wat ik zei.” “Dat zal de stad wel doen,” zei ik. Op mijn laatste avond wandelde ik langs de Schie. De mist lag laag over het water. De lantaarns weerspiegelden als vermoeide sterren.

In de verte sloeg de kerkklok negen uur, het uur waarop Jenevercity gewoonlijk onder de wol kroop om de volgende dag fris verder te kunnen fluisteren. Ik zag Steekel nog één keer. Zij stond op een brug en keek naar het stadhuis. “U vertrekt?” vroeg zij. “Morgen.” “Dan zult u ons missen.”

“Ongetwijfeld.” “U zult toch wel eerlijk schrijven?” “Dat probeer ik.” “Schrijf dan dat wij alleen de waarheid wilden.” Ik zweeg. “Waarom zegt u niets?” vroeg zij. “Omdat iedereen dat zegt.” Ze draaide zich om en verdween in de mist.

Even later hoorde ik boven de daken een vreemd suizen. Misschien was het de wind. Misschien een bezem. Misschien slechts de verbeelding van een vermoeide verslaglegger. De volgende ochtend verliet ik Jenevercity. In de trein dacht ik aan Paarelketting.

Niet als heilige. Niet als martelaar. Niet als monster. Maar als mens. En dat is nu juist het moeilijkste beeld om vast te houden. Mensen houden niet van mensen. Zij houden van rollen. Held. Schurk. Slachtoffer. Dader. Heks. Redder. Zodra iemand eenmaal een rol heeft gekregen, hoeft men niet meer te kijken.

Men hoeft alleen nog te herhalen. Daarom zijn fluistercampagnes zo sterk. Zij vragen geen moed. Geen bewijs. Geen denkkraft. Alleen een mond. Mijn chef las de laatste pagina, nam zijn bril af en keek mij aan. “En?”
 “Niemand was volledig schuldig.” “Zoals altijd.”

“Niemand was volledig onschuldig.” “Zoals altijd.” “De een was ijdel. De ander rancuneus. Het derde laf. De vierde dom. De vijfde professioneel.” “Professioneel?” “Ja. Dat is soms het gevaarlijkste.” Mijn chef knikte. “En de burgemeester?” “Een mens.”

“Dat wordt haar niet vergeven.” “Nee.” Hij sloot het dossier. “Waar gaat de volgende opdracht heen?” vroeg ik. Hij glimlachte. “naar Kiev, daar schijnen zelfs de vogels corrupt te zijn.” Ik zuchtte. “Dus weer dezelfde mensen?” “Alleen grotere gebouwen.” daarvan heeft bijna iedereen er één.

Terug in de Vijfde Kloof van de Malebolge leverde ik mijn verslag in. Mijn volgende opdracht lag al klaar. Ik moest het hardnekkige gerucht gaan onderzoeken dat zelfs de vogels in Kiev corrupt waren. Dit onderzoek kostte mij jaren, veel meer tijd dan ik gedacht had.

Zonder enige twijfel werd dit ook de mooiste opdracht van mijn leven en man wat heb ik daar genoten en hier gelachen om het beeld dat onze politieke elites en de journalisten over

Oekraïne schetsten. Dit beeld had niet verder verwijderd kunnen zijn van de werkelijkheid.

Maar de massa is daar erg gevoelig voor. De Geel blauwe vlaggen hingen in 2022 in vrijwel elke straat in Nederland. Nu niet meer. Het kost altijd enige tijd voordat feitelijke situatie doordringt bij de vox populi. Politieke elites en journalisten van de mainstreammedia die zich hadden onvoorwaardelijk aan het valse narratief hadden gecommitteerd konden niet meer terug en de verhalen werden steeds ongeloofwaardiger en fantasierijker.

Niemand is verantwoordelijk. Niemand erkent zijn ongelijk. Politieke hoofdrolspelers verdwenen van het toneel. Nieuwe zwaargewichten kwamen ervoor in de plaats. De steun bleef onvoorwaardelijk, ongecontroleerd tot de laatste Oekraïner. Dat noemden wij hulp, maar met dergelijke vrienden heb je geen vijanden meer nodig.

Ik kom hierop terug in een volgend verhaal. Absurd toneel dekt nog het best de lading. Jaren later hoorde ik dat Jenevercity nog altijd bestond. Dezelfde straten. Dezelfde kade. Dezelfde raadzaal. Andere bestuurders. Nieuwe kwesties.

Nieuwe rapporten. Nieuwe woorden voor oude rancune. Want steden leren zelden. Mensen nog minder. Alleen het gefluister verandert van naam. En ergens, daar ben ik bijna zeker van, zat Teek opnieuw achter zijn scherm, streek Steekel haar oude jas glad, boog Stampertje zich over een nieuwe zorgelijke formulering, sprak Hugo Vlot over veiligheid, noteerde Lange Jaap een verdacht kuchje en glimlachte Rookgordijn op de wijze van iemand die wist dat elke mist vroeg of laat weer van pas komt.

Wat Paarelketting betreft: zij verdween uit de stad, maar niet uit het verhaal. Zij ging failliet. De lokale aannemer (en beste vriend van de voormalige burgemeester Scheerjeweg die zij een koninklijke onderscheiding onthield) waarmee zij gebrouilleerd was geraakt wegens een torenhoge narekening voor de verbouwing van haar te grote villa plakte een peilzender onder haar auto, werd betrapt, vervolgd en stak net als in de 8e cirkel van de hel zijn eigen voeten aan.

Er waren geen winnaars. Slechts verliezers. Ook de stad zelf, die nog door weinige buitenstaanders serieus werd genomen. Teek kreeg een hartstilstand toen hij weer een vuig commentaar wilde posten over de zoveelste rechtszaak van Paarelketting en Steekel struikelde over een loszittende stoeptegels in Zwart Nazareth. Karma bestaat. Dat is soms het enige recht dat overblijft.

Niet dat men wint. Niet dat men gelijk krijgt. Maar dat iemand, al is het jaren later, nog eenmaal opschrijft dat de waarheid zelden schreeuwt. Zij fluistert. Alleen veel zachter dan de leugen.

Commentaar Dik Momus: Integriteit is een cruciale deugd, maar het kan in een politieke context ook worden gebruikt om je opposenten uit te schakelen. Mensen die het hardst hameren op integriteit, de zogeheten fatsoensrakers zijn vaak zelf het minst integer. Zij leggen anderen normen en kernwaarden op waaraan zij zichzelf vaak niet houden. Daarnaast is overmoed en arrogantie een gevaarlijke karaktertrek. Paarelketting waande zich onaantastbaar en kwam op haar tegenstanders arrogant en eigengereid over. Dat bood kansen om haar via een fluistercampagne te elimineren. De vox populi kent zelden de feiten en context.

2. Beginnende Liefde is zoet, het einde is bitter

Opdracht Dik Momus: bestaat ware liefde wel of is het een illusie en als het bestaat waarom is het dan zo zeldzaam? Is de sinds de Romantiek aan populariteit winnende liefdesrelatie niet op los zand gebaseerd en is een huwelijk om zakelijke redenen niet stabiel?

Florence, waar de Arno alles zag

Mijn naam is Dik Momus. Ik ben verslaggever bij de Vijfde Kloof van de Maleboge, een afdeling waar men zich doorgaans bezighoudt met tirannen, verraders, bankiers, hovelingen, jaloerse minnaars, mislukte heiligen en andere schepselen die de mensheid sinds haar ontstaan nodeloos ingewikkeld maken.

Op een ochtend, als men daarboven van ochtenden kan spreken, riep mijn chef mij bij zich. Hij zat achter zijn bureau, dat gemaakt leek van versteend berouw. Voor hem lag geen dik dossier, geen perkamenten stapel vol oorlogen en samenzweringen, maar slechts één dunne map.

“Florence,” zei hij. “Moord?” vroeg ik.

“Natuurlijk.” “Verraad?” “Ook.” “Geld?” “Altijd.” “Dan is het dus weer een gewoon dossier.” “Nee,” zei hij. “Dit gaat over liefde.” Ik zweeg. In onze afdeling veroorzaakte dat woord altijd ongemak. Over moord kon men ordelijk rapporteren. Over staatsgrepen bestonden formats. Voor corruptie hadden wij zelfs standaardrubrieken. Maar liefde?

Liefde was een slordige macht. Zij hield zich niet aan procedures, termijnen of redelijke verwachtingen. “Wat moet ik onderzoeken?” vroeg ik. “Of ware liefde bestaat.” “Dat lijkt mij een onderwerp voor dichters.” “Juist daarom sturen wij jou.

Dichters overdrijven. Filosofen verdwalen. Theologen maken het te ingewikkeld. Jij kijkt.” “En als ik niets vind?” “Dan schrijf je dat op.” “En als ik wel iets vind?” Mijn chef keek naar de map. “Dan bewaren we het zorgvuldig. Dat komt zelden voor.”

Zo kwam ik in Florence terecht, in een eeuw waarin mannen met dolken liepen, vrouwen met geheimen, priesters met dubbele agenda's en vorsten met gezichten die zo glad waren dat zelfs hun zonden erop uitgleden. Florence was toen al geen stad meer, maar een kunstwerk dat door mensen werd bewoond die zichzelf belangrijker vonden dan de stad die hen droeg.

Overdag glansden de paleizen in de zon. 's Avonds kleurden de stenen rood, alsof zij zich de moorden herinnerden die in hun schaduw waren beraamd. De Arno stroomde rustig door alles heen, als een oude getuige die allang had geleerd dat mensen komen en gaan, maar water nooit partij kiest.

Ik wandelde langs de rivier en dacht aan Heraclitus. Panta Rhei. Alles stroomt. De mens alleen probeert de rivier tegen te houden met titels, contracten, bezit, huwelijken, geloften en testamenten. Hij zegt: mijn huis, mijn naam, mijn vrouw, mijn kind, mijn lichaam, mijn roem. De tijd glimlacht slechts. Zij weet dat alles ooit weer wordt teruggevraagd.

In Florence wist men dat misschien beter dan elders, maar men handelde er niet naar. Integendeel. Juist daar, tussen kerken, fresco's, bankiershuizen, geheime gangen en geurige tuinen, probeerde men het vergankelijke met goud te bekleden. De Medici waren daarin meesters.

Zij verzamelden macht zoals anderen schelpen verzamelen aan zee: met ogenschijnlijk gemak, maar nooit zonder begeerte. Zij kochten kunstenaars, bisschoppen, huwelijken, vijanden en af en toe een geweten. Toch zou het onrechtvaardig zijn hen slechts als roofdieren te beschrijven.

Dat is het lastige met mensen: zelden zijn zij eenvoudig genoeg om zuiver slecht te zijn. Zij schonken de wereld schoonheid. Maar schoonheid is vaak gefinancierd met angst. In die stad, waar de duivel soms beter gekleed ging dan de engelen, verscheen Bianca Capello.

Zij kwam uit Venetië, een stad die zelf al op een vrouw leek: verleidelijk, spiegelend, gevaarlijk, prachtig en altijd bezig langzaam in het water te verdwijnen. Bianca was jong, van goede afkomst en gezegend met het soort schoonheid dat niet alleen in gelaatstrekken woont.

Er zijn vrouwen die mooi zijn zolang zij zwijgen. Er zijn vrouwen die mooier worden zodra zij spreken. Bianca behoorde tot die laatste soort. Zij bezat gratie zonder gemaaktheid, zachtheid zonder zwakte en een speelse intelligentie die mannen eerst geruststelde en daarna ontwapende.

Wanneer zij glimlachte, leek zij niet de kamer te verlichten, maar de mensen in die kamer eraan te herinneren dat zij ooit zelf licht hadden bezeten. In Venetië had zij Piero Bonaventuri ontmoet. Piero was geen vorst. Geen kardinaal. Geen veldheer.

Geen man over wie de geschiedenis gewoonlijk haar beste inkt verspilt. Hij was een bankemployé, wat in die tijd betekende dat hij dicht genoeg bij geld stond om erdoor bedorven te kunnen raken, maar niet hoog genoeg om er werkelijk door beschermd te worden.

Bianca en Piero werden verliefd. Hopeloos, zegt men dan. Dat woord is goed gekozen. Veel beginnende liefde is zoet omdat zij nog niets weet van morgen. Zij eet van de honing en vergeet de bij. Zij ziet de deur en niet het slot. Zij hoort de muziek en niet de stilte die erop volgt.

De ouders van Bianca zouden nooit met Piero hebben ingestemd. Hij stond te laag. In de wereld van families, wapenschilden en bruidsschatten is liefde slechts aanvaardbaar zolang zij de boekhouding niet verstoort. Dus vluchtten zij. Dat doen geliefden graag in oude verhalen.

Zij denken dat zij aan de wereld ontsnappen door van stad te veranderen. Maar de wereld reist licht. Zij past in een koffer, in een brief, in een herinnering, in een naam. Bianca en Piero trokken naar Florence en trouwden in het geheim. Voor Piero had dat zijn dood kunnen betekenen. Voor Bianca een klooster.

De wet is zelden zo streng als wanneer jonge mensen iets doen wat oude mensen zelf heimelijk benijden. Zij leefden ondergedoken, dicht bij San Marco, in kamers waar de liefde al snel kleiner werd dan het bed, smaller dan de deur en benauwder dan de straat waar zij niet vrijuit konden lopen.

Eerder moet het zoet zijn geweest. Twee jonge mensen. Een gedeelde angst. Een geheim. Een hand die in het donker naar de andere zoekt.

Maar zelfs de vurigste liefde wordt op de proef gesteld door vochtige muren, gesloten luiken en de voortdurende dreiging dat elke voetstap op de trap de laatste kan zijn. Piero, die zijn leven had geriskeerd om haar te bezitten, ontdekte vermoedelijk al snel dat bezit een armzalige vorm van liefde is.

Wie een vrouw uit liefde opsluit, al is het samen met zichzelf, maakt van de geliefde vroeg of laat een spiegel van zijn eigen tekort. Bianca verdorde niet. Daarvoor was zij te levend. Maar zij keek steeds vaker naar het raam. Niet om te vluchten. Nog niet.

Maar om zich te herinneren dat er buiten de kamer een wereld bestond. En toen zag Francesco de' Medici haar. Er zijn ogenblikken die zich niet gedragen als ogenblikken. Zij zijn kort in de tijd, maar lang in de gevolgen. Zij duren misschien drie seconden, maar werpen een schaduw over tientallen jaren.

Francesco was toen al gebonden aan een huwelijk dat door anderen verstandig werd genoemd. Dat is vaak het treurigste soort huwelijk. Zijn vrouw, Johanna van Habsburg, was keizerlijk van afkomst, correct van positie en koud van uitstraling.

Zij had alles wat een dynastie kon wensen en weinig wat een man kon verwarmen. Francesco was geen eenvoudige romanticus. Hij was een Medici. Hij kende macht, berekening, rang en gevaar. Hij wist dat een blik verkeerd begrepen kon worden, dat een glimlach een hofhouding in beweging kon zetten en dat liefde aan een hof nooit alleen liefde bleef.

Aan een hof werd zelfs een zucht politiek. Toch was hij verloren zodra hij Bianca zag. Niet omdat zij slechts mooi was. Schoonheid alleen is zelden genoeg. Florence kende mooie vrouwen zoals kerken kaarsen kennen. Maar Bianca bezat iets anders: een levendigheid die zich niet liet temmen.

Zij was niet luidruchtig, niet brutaal, niet theatraal. Zij had juist de zeldzame gave aanwezig te zijn zonder zichzelf aan te bieden. Francesco keek naar haar en voelde vermoedelijk iets wat geen hofmeester, biechtvader, echtgenote, broer of minister voor hem kon ordenen.

Ik stond op enige afstand. Verslagleggers uit de Vijfde Kloof worden zelden opgemerkt. Dat is een voordeel bij liefde en een nadeel bij diners. Francesco sprak haar die eerste keer nauwelijks. Hij boog, zei iets hoffelijks en keek toen weg met de ijverige schijnbeheersing van een man die niet wil laten zien dat zijn innerlijke vesting zojuist zonder slag of stoot is ingenomen.

Bianca antwoordde beleefd. Maar zij keek niet meteen weg. Dat was genoeg. Wie denkt dat liefde begint met woorden heeft weinig begrepen van liefde. Woorden komen later, als de ziel al verraad heeft gepleegd. Die avond liep ik langs de Arno. De stad rook naar natte steen, paarden, kaarsvet en sinaasappelschil. In een steeg lachte een vrouw.

Op een balkon speelde iemand zacht op een luit. Uit een paleis klonk geruzie, want zelfs in marmer wonen ongelukkige mensen. Ik dacht aan Orpheus. Niet omdat Francesco muziek maakte, maar omdat iedere grote liefde vroeg of laat haar onderwereld ontmoet.

Orpheus verloor Eurydice niet omdat hij haar niet liefhad, maar omdat hij haar te zeer wilde behouden. Hij keek om. Niet uit ontrouw, maar uit angst. Dat is misschien de oudste tragedie van de liefde. De angst om te verliezen vernietigt vaak wat de liefde zelf had kunnen bewaren.

Francesco wist toen nog niet dat hij zijn onderwereld al was binnengegaan. Bianca evenmin. Beginnende liefde is zoet. Zij denkt nooit aan de rekening. Toen twee blikken elkaar vonden. Er bestaan ontmoetingen die men achteraf toeval noemt, omdat het woord noodlot te veel verantwoordelijkheid lijkt te dragen. Ik geloof daar niet zo in.

Na duizenden jaren mensen te hebben geobserveerd, ben ik voorzichtig geworden met woorden als toeval en vrije wil. Misschien lijken zij op twee reizigers die elkaar voortdurend afwisselen zonder ooit werkelijk afscheid van elkaar te nemen. Soms dacht ik aan een trolleybus.

De chauffeur hield het stuur stevig vast, keek aandachtig vooruit en meende iedere bocht zelf te kiezen. Toch bepaalde de bovenleiding al lang de richting. Misschien is het met de mens niet anders. Hij kiest zijn woorden, zijn vrienden en zijn geliefden, terwijl hij slechts zelden vermoedt hoeveel draden al vóór zijn geboorte werden gespannen.

Toch bleef één vraag mij bezighouden. Als de route grotendeels vastligt, waarom gedragen twee mensen zich dan zo verschillend wanneer zij dezelfde weg bewandelen? Ik had broers gezien die door dezelfde moeder waren grootgebracht.

De een werd een zachtmoedig mens die liever verloor dan een ander pijn te doen. De ander veranderde in een roofdier

dat zelfs zijn eigen spiegelbeeld niet vertrouwde. Sindsdien geloofde ik minder in opvoeding dan de meeste filosofen.

Karakter is een vreemde gast. Hij klopt niet aan. Hij is al binnen voordat wij leren spreken. Misschien is de mens minder de architect van zijn karakter dan de tuinman ervan. Hij kiest de grond niet. Hij kiest slechts hoe hij haar verzorgt. Francesco bezat een karakter dat voortdurend strijd leverde met zichzelf.

Hij hield van wetenschap, van sterrenkunde, van zeldzame planten, van mineralen, van kunst, van de stilte van laboratoria. Hij had zonder moeite een geleerde kunnen worden. Maar hij was geboren als Medici. Dat was geen beroep. Dat was een bestemming. Zijn familie verwachtte macht.

Zijn volk verwachtte leiding. Zijn vader verwachtte gehoorzaamheid. De geschiedenis verwachtte een groothertog. Niemand vroeg ooit wat Francesco zelf verlangde. Misschien gebeurde dat bij weinig vorsten. Een kroon lijkt op een gouden vogelkooi. Van buiten schittert zij. Van binnen blijft zij een kooi.

Toen Francesco Bianca opnieuw ontmoette, ditmaal in de Boboli-tuinen, was het voorjaar. Florence had zich gehuld in een zacht groene waas. De sinaasappelbomen droegen bloesem. Fontein fluisterden tegen beelden die al eeuwenlang deden alsof zij niets hoorden.

Bianca wandelde langzaam langs een marmeren balustrade. Niet omdat zij haast had. Maar omdat mensen die werkelijk elegant zijn zelden haasten. Francesco bleef staan. Hij zei niets. Zij eveneens niet. Sommige stiltes zijn langer dan gesprekken. "U houdt van bloemen," zei Francesco uiteindelijk.

Bianca glimlachte. "Nee." Hij keek verbaasd. "Ik houd van mensen die bloemen weten te waarderen." Dat antwoord bleef hem zijn leven lang achtervolgen. Hij lachte. Niet luid. Meer zoals iemand glimlacht die onverwacht een deur ontdekt waarvan hij niet wist dat zij bestond.

Vanaf dat ogenblik veranderde hun verhouding. Niet plotseling. Liefde groeit meestal zoals een rivier ontstaat. Druppel voor druppel. Bron na bron. Tot niemand zich nog herinnert waar het water eigenlijk begon. Zij ontmoetten elkaar vaker. Steeds toevallig. Althans, zo noemde het hof die ontmoetingen.

In werkelijkheid is een hof de minst toevallige plaats ter wereld. Iedere blik wordt gezien. Iedere glimlach onthouden. Iedere wandeling beschreven. En iedere stilte uitgelegd. De hovelingen vormden een wonderlijke diersoort. Zij leefden niet van brood. Niet van wijn. Maar van vermoedens.

Wanneer twee mensen elkaar drie keer ontmoetten, wist het hof na een week zeker dat zij geliefden waren. Wanneer zij elkaar werkelijk liefhadden, wist het hof dat vaak nog eerder. Niet omdat hovelingen scherpzinnig zijn. Maar omdat jaloezie uitzonderlijk goed kan waarnemen.

Ik heb mij altijd verbaasd over jaloezie. Zij is de enige emotie die zelfs geluk van anderen als persoonlijk verlies ervaart. Misschien is zij daarom zo onverzadigbaar. Op een avond vroeg Bianca: "Geloof u in het noodlot?" Francesco keek naar de Arno. "Ik geloof dat wij keuzes maken." "Altijd?" Hij zweeg. "Niet altijd." "Wanneer dan niet?"

"Wanneer het hart sneller besluit dan het verstand." Bianca keek naar het water. "Dan maken wij misschien helemaal

geen keuze." Francesco glimlachte. "Dat klinkt gevaarlijk."
 "Dat is liefde meestal." Ik hoorde hun woorden.

En dacht aan een oude tekst uit India. Daar stond dat niets werkelijk ons eigendom is. onze rijkdom. Niet onze gezondheid. Niet onze geliefden. Zelfs ons lichaam niet. Alles wordt ons slechts tijdelijk toevertrouwd. Misschien ontstaat jaloezie precies op het ogenblik waarop liefde bezit wil worden.

Wie zegt: "Jij bent van mij." Heeft al vergeten dat geen mens ooit werkelijk een ander bezit. Misschien is liefde juist daarom zo kwetsbaar. Zij verlangt volledige overgave. Maar weigert bezit. Dat is een tegenstelling waar de meeste mensen hun leven lang over struikelen.

Francesco begon steeds vaker de avonden te vervloeken waarop Bianca niet verscheen. Hij werkte. Ontving gezanten. Tekende besluiten. Ondertekende verdragen. Maar zijn gedachten wandelden ergens anders. Ik zag hoe hij tijdens vergaderingen afwezig uit het raam keek.

Ministers spraken over belastingen. Hij zag slechts de Boboli-tuinen. Generaals spraken over vestingwerken. Hij hoorde alleen haar stem. Een bisschop hield een lange rede over de verantwoordelijkheid van een vorst. Francesco noteerde gedachteloos één woord in de marge van zijn papieren.

Bianca.

Sommige hovelingen merkten het. Dat was voldoende. Een hof leeft van twee dingen. Ambitie. En verveling. Wanneer ambitie even slaapt, neemt verveling onmiddellijk het woord. Binnen enkele weken fluisterde men. Binnen enkele

maanden wist men zeker. Binnen een jaar beweerde iedereen erbij te zijn geweest toen de liefde begon.

Niemand was erbij geweest. Alleen de Arno. En rivieren spreken niet. Ik dacht terug aan Orpheus. Niet aan zijn afdaling. Maar aan zijn eerste ontmoeting met Eurydice. Waarschijnlijk dacht ook hij dat de wereld mooier was geworden.

Misschien was zij dat ook. Alleen duurt schoonheid nooit lang genoeg voor mensen die haar willen vasthouden. De zon zakte langzaam achter de heuvels. Florence kleurde goud. Francesco keek naar Bianca alsof hij voor het eerst begreep dat een mens tegelijkertijd het grootste geluk en het grootste gevaar van een ander kan worden.

En ergens, heel diep in mij, wist ik dat mijn opdracht moeilijker zou worden dan ik ooit had vermoed. Ik was naar Florence gestuurd om te onderzoeken of ware liefde bestond. Langzaam begon ik te vrezen dat zij inderdaad bestond.

Want alles wat werkelijk kostbaar is, vraagt uiteindelijk een prijs. En niemand kent die prijs voordat de rekening wordt gepresenteerd.

De prijs van de liefde

Er bestaan twee soorten oorlogen. De eerste wordt uitgevochten met zwaarden, kanonnen en legers. De tweede met geruchten, glimlachen, halve waarheden en zorgvuldig gekozen stiltes. Van de eerste oorlog leert de geschiedenis. Aan de tweede gaat de geschiedenis meestal achteloos voorbij.

Toch vernietigt zij vaak meer levens. Ik had dat eerder gezien. Niet alleen in Florence. Ook in andere steden.